

N:o 15.

Ank. till Riksd. kansli den 21 april 1903 kl. 6 e. m.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, rörande herr J. Nyströms motion, n:o 43, angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning, huru inom rikets officiella statistik må kunna åstadkommas största möjliga enhet och planmässighet i arbetet samt ökad skyndsamhet vid publikationen.

Till tillfälliga utskottet n:o 1 har öfverlämnats en motion af herr J. Nyström (n:o 43) rörande statistikens organisation af följande innehåll.

Sedan motionären inledningsvis påpekat statistikens stora betydelse i nutiden samt de vackra anor, densamma äger i Sverige, erinrar han om att Rikets Ständer år 1854 i skrifvelse till Kungl. Maj:t framhållit, att de då befintliga anstalterna för rikets statistik, i följd af bristande plan i uppställningen och saknad af allmän öfversikt af de spridda uppgifternas innehåll, ej på ett tillfredsställande sätt uppfyllde det med dem åsyftade ändamålet, hvarför Rikets Ständer ansågo, att detta säkrast kunde vinnas »genom bildande af ett ämbetsverk, som finge sig uppdraget att uppgöra planen till de statistiska arbetena i deras särskilda grenar, äfvensom att sammanföra, bearbeta och offentliggöra de inkomna uppgifterna» och att »med ett sådant ämbetsverk kunde då de arbeten, hvilka för statistiska ändamål utföras inom särskilda ämbetsverk, sättas i förening». Därefter anför motionären:

»Det var med anledning af denna Riksdagens skrifvelse, som efter vederbörlig kommittéutredning en ny organisation från och med år 1858 genomfördes i fråga om vår officiella statistik. Grundtanken i den nya organisationen var, att ett särskildt ämbetsverk, statistiska centralbyrån, skulle utföra de officiella statistiska arbeten, som ej med nödvändighet föllo inom de förvaltande verkens område, samt att all officiell statistik, såväl den af centralbyrån som af de förvaltande verken utförda, för vinnande af nödig enhet och planmässighet skulle stå under öfverinseende af en speciell kommission, som ägde granska alla förslag till större ändringar inom den officiella statistiken och själf, där den fann lämpligt, kunde föreslå sådana. Detta uppdrag tillföll ett råd, statistiska beredningen, som år 1886 omdanades till den nuvarande statistiska tabellkommissionen, hvilken uppkallats efter det äldre, år 1858 upplösta ämbetsverket af samma namn.

De banbrytande åskådningar, som uttalades i ofvan nämnda riksdagsskrifvelse och som ligga till grund för 1858 års organisation, hafva emellertid senare i många fall råkat i glömska eller lidit intrång. Afsikten, att all statistik, som ej på grund af sin speciella natur måste tillhöra de förvaltande verken själfva, borde öfverlämnas åt statistiska centralbyrån, har flera gånger blifvit åsidosatt. Planen, att hela den officiella statistiken skulle stå under öfverinseende af tabellkommissionen, har ej håller förverkligats. Och slutligen har denna kommissions verksamhet, i följd af bristfällig organisation, till allra största delen kommit att blifva endast skenbar, medan i våra dagar den starka utvecklingen af statistikens olika grenar och behovet att snabbt tillgodogöra sig dess resultat göra en insiktsfull central ledning ännu mer påkallad än förr. Ehuru viktiga och erkännansvärda framsteg blifvit gjorda, återstår ännu åtskilligt att utbättra och förfullständiga.

I fråga om en tidsenlig reform af vår officiella statistik gör sig först och främst önskvärheten af att vid allt arbete för densamma *den statistiska fackinsikten* måtte få komma till sin fulla rätt gällande. Tydligt är, att en sådan insikt och vana vid att handlägga hithörande frågor i långt högre grad skall stå att finna hos personer, hvilkas göromål uteslutande äro och under hela deras tjänstgöringstid komma att förblifva af statistiskt art, än hos tjänstemän, hvilka under ett eller annat år utföra statistiskt arbete, och detta måhända blott såsom bisyssla vid sidan af andra, mera trägna

tjänsteåligganden. Det ligger i själfva sakens natur, att det statistiska arbetet ej kan väl utföras på en plats, som betraktas såsom genomgångsplats inom ett verk, hvars hufvudändamål är af helt annat slag. Också är klart, att fruktbärande uppslag och ett vaket påaktande af den statistiska metodens framsteg i andra länder ej kunna vara att påräkna annat än hos tjänstemän, som ha lätt tillgång till den statistiska litteraturen och stå i ständig beröring med statistikens såväl officiella som privata utöfvare i olika länder.

Af många skäl tränger sig alltså den åsikten allt mera fram, att *all officiell statistik bör stå under gemensam ledning och så vidt möjligt koncentreras* på ett mindre antal statistiska verk eller afdelningar med en personal, som uteslutande sysselsättes med statistiskt arbete och som har att väsentligen emotse sin framtid inom det statistiska facket. Genom klok organisation torde också inom ramen af de betydande anslag, som årligen utgå för den officiella statistiken, åtskilligt i nämnda riktning kunna vinnas. En tydlig tendens till dylik koncentration framträdde såsom fullt medvetet omfattad redan hos Rikets Ständer, då de genom ofvan nämnda skrifvelse togo initiativ till en omorganisation af vår officiella statistik, och hos den statistiska kommitté, som den 18 juni 1856 afgaf sitt utlåtande. I samma riktning har äfven utvecklingen gått i andra länder, särskildt där man, såsom i Tyska riket efter år 1870 varit fallet, haft att ordna arbetet till nyes. Den tyska riksstatistiken har nämligen småningom alltmera samlats i det stora »Kaiserl. Statistisches Amt», som väl nu mera är den mest omfattande statistiska centralbyrå i världen.

Om också hos oss den ursprungliga planen på en koncentration af den officiella statistiken i flera afseenden lidit afbräck, torde därför omständigheterna mana, där ej oöfverstigliga hinder möta, till att nu återupptaga den först inslagna och till en början med framgång fullföljda vägen. Villigt skall dock medgifvas, att det finnes några områden af statistiken, som stå i ett så nära samband med vissa förvaltningsgrenar, att det äfven för framtiden kan vara fördelaktigast, att det statistiska arbetet utföres af de administrativa verk, som däraf närmast beröras. Så torde exempelvis vara förhållandet med post- och telegrafverkens samt järnvägsstyrelsens specialstatistik, som icke utan svårighet lärer kunna utsöndras och förläggas till statistiska centralbyrån. Men i hvad mån i dylika

fall en utsöndring lämpligen bör eller icke bör äga rum, lärers först efter en fackmässig utredning kunna afgöras.

Under alla omständigheter måste emellertid *enhet* och *planmässighet* i det statistiska arbetet inom de olika verken och afdelningarna på ett särskildt sätt betryggas, nämligen genom en central institution, som kan utöfva inseende öfver samtliga de statistiska publikationerna så till innehåll som utförande. En dylik central institution har tydligen statistiska tabellkommissionen varit afsedd att blifva. Men denna kommission har enligt sin instruktion af den 22 oktober 1886 väsentligen haft att granska ändringsförslag af större omfattning, hvaraf blifvit en följd, att hela år kunnat förgå utan att den kallats till ett enda sammanträde. Kommissionen har för öfrigt aldrig visat fallenhet för initiativ, något som synes helt naturligt, då man tänker på dess sammansättning. Den består nämligen af bortåt ett tjugutal tjänstemän, representerande de olika verk, som utgifva statistiska berättelser. Någon akademisk lärare i statistik eller enskild statistisk forskare, om än så framstående, har aldrig fått plats inom kommissionen, ej heller en nationalekonom, en fabrikant eller annan näringsidkare o. s. v., utan kommissionen har utgjorts af en mångtalig samling till stor del icke speciellt statistiskt sakkunnige ledamöter. Ty äfven om man i fråga om de tjänstemän, som inom kommissionen företräda olika grenar af statsförvaltningen, förutsätter, att hvar och en är sakkunnig inom sitt verks statistik, så kan man dock aldrig med skäl påräkna, att en tjänsteman skall vara statistiskt sakkunnig på de utom hans verksamhet fallande gebiten, hvadan en sådan anordning, som att t. ex. en öfverdirektör i järnvägsstyrelsen deltagar i granskning af formulär rörande befolkningsstatistik, skol- och fattigvårdsstatistik eller omvänt en skolstatistiker i granskning af järnvägs- och landtmäteristyrelsens formulär m. m., väl måste anses vara af minst sagdt tvifvelaktigt värde.

Därför bör *statistiska tabellkommissionen*, för att kunna motsvara det med densamma afsedda ändamålet, erhålla annan sammansättning och vidsträcktare befogenhet än hittills.

Hvad sammansättningen angår, bör kommissionen göras mindre mångtalig, men så inrättas, att den statistiska fackinsikten inom densamma får göra sig fullt gällande. Naturligen bör hvarje ämbetsverk, som har att utgifva officiell statistik, i de fall, då dess berättelse är föremål för behandling, vara företrädt genom adjunktion

af en tjänsteman inom verket och helst af den, som har att utföra ifrågavarande statistiska arbete. Men de stadigvarande ledamöterna af kommissionen borde inskränkas till ett mindre antal verkligt statistiskt sakkunnige, exempelvis fyra, under chefen för statistiska centralbyrån såsom själfskrifven ordförande. De öfriga ledamöterna kunde lämpligen på viss tid förordnas af Kungl. Maj:t bland landets statistiska fackmän så inom som utom ämbetsverken äfvensom från de intill statistiken angränsande vetenskaperna, hvarjämte vid behandling af frågor rörande näringsstatistiken framstående näringsidkare inom facket borde adjungeras.

Kommissionens befogenhet borde omfatta ej blott att uppmärksamt följa statistikens utveckling inom Sverige och andra länder, utan äfven och framför allt att söka verka för enhet och jämförlighet i synpunkter och arbetssätt mellan våra inhemska statistiska publikationer inbördes äfvensom mellan dessa och andra länders. I sådant syfte borde kommissionen äga rätt att göra framställningar till Kungl. Maj:t, en rätt, som statistiska tabellkommissionen visserligen redan nu har, men af ofvan antydda skäl icke bragt till användning. För att ändringen i kommissionens organisation skall blifva fullt verksam borde åt densamma, vid sidan af och i nära samband med dess öfvervakande funktioner, äfven tillmätas ett eget arbetsfält, som vore ägnadt att sätta den i praktisk beröring med det statistiska arbetet inom olika områden. Detta skulle bäst kunna åstadkommas, om åt kommissionen uppdroges att utgifva en *svensk statistisk årsbok*, motsvarande den från statistiska centralbyrån utgifna »Sveriges officiella statistik i sammandrag». Härigenom skulle kommissionen vinna full insikt om de brister i vår statistik, som behöfva afhjälpas, och den finge under arbetet för sin årsbok direkt anledning att hos Kungl. Maj:t göra hemställan om nödiga förbättringar. Då vår officiella statistik redan nu kräfver så stora kostnader, vore det enligt min tanke en verklig misshushållning att ej genom en ytterligare, föga betydande kostnad för en af tidsförhållandena påkallad förbättring af systemet göra både det vetenskapliga värdet och den praktiska användbarheten af vår officiella statistik flerfaldigt större än nu.»

Slutligen påpekar motionären det kända förhållandet, att de af generaltullstyrelsen utgifna månadsberättelserna om rikets handel hvarken till innehåll eller form rätt motsvara sitt ändamål, äfvensom att i många fall ökad skyndsamhet vid publikationen af de

statistiska berättelserna vore i hög grad önskvärd, allt sådant hvaruti motionären anser rättelse kunna vinnas genom den af honom förordade reformen.

På grund af hvad han sålunda anfört, hemställer motionären, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det måtte Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga utredning, huru inom rikets officiella statistik, med de betydande medel, som för densamma årligen utgå, största möjliga enhet och planmässighet i arbetet äfvensom ökad skyndsamhet vid publikationen må kunna åstadkommas, samt att därvid särskildt måtte tillses, huruvida ej åt statistiska tabellkommissionen kunde gifvas ökad befo-genhet samt en fullt fackmässig men mindre mångtalig sammansättning än för närvarande.

Vidare har utskottet varit i tillfälle att taga kännedom om ett till Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskott af statistiska centralbyrån och kommerskollegium gemensamt afgifvet utlåtande rörande en med denna lika lydande motion i Andra Kammaren. Däruti anför de nämnda ämbetsverken i hufvudsak följande.

Utan att närmare uttala sig rörande nyttan och nödvändigheten af en starkare centralisation utaf det statistiska arbetet, som »kan lika väl vara för stark, som för svag», instämman de uti »den uttalade åsikten, att vid detta arbete den statistiska fackinsikten må få komma till sin fulla rätt äfvensom att arbete, som fordrar sådan insikt, bör anförtras åt ämbetsverk eller afdelning däraf med personal, som uteslutande med detta sysselsättes och som har att väsentligen motse sin framtid inom det statistiska facket, såvidt nämligen en sådan anordning utan alltför stora uppoffringar låter sig göra och ej på grund af andra förhållanden befinnes olämplig.» »Att här åter söka utreda», fortsätta ämbetsverken, »när sådana förhållanden äro till finnandes, skulle erfordra en längre undersökning». Vidare erkänna ämbetsverken, att »mot bestämmelsen att alla dessa personer (som nu sitta uti tabellkommissionen) skola vara *ordinarie* medlemmar af densamma, kunna, såsom i motionen skett, invändningar göras; och torde, därest ej afses en särskild institution, som kräfver anslag till ledamöters eller tjänstemäns aflöning och för dess verksamhet, lätt kunna åstadkommas en omorganisation af tabellkommissionen, hvarigenom den blefve mindre

mångtalig och mera fackmässig, dock att under alla omständigheter ämbetsverk, när dess statistik är föremål för kommissionens behandling, bör vara i kommissionen representeradt; men om och i hvilken mån det skulle vara erforderligt och verkligen gagneligt att förstärka kommissionen med nya krafter i annan ordning, än nu redan är föreskrifven, är en fråga, som först efter en särskild och mångsidig utredning kan besvaras».

I öfrigt vitsordande riktigheten af motionärens uppgift, att kommissionen i senare tid sällan sammanträdt, sedan 1874 »endast 1 à 2 gånger i medeltal pr år och stundom med betydande tidsafbrott» anföra ämbetsverken beträffande förslaget att åt kommissionen öfverlämna utgifvandet af en statistisk årsbok, motsvarande »Sveriges officiella statistik i sammandrag», att Riksdagen 1899 afslagit en af statistiska centralbyrån gjord framställning om ökad anslag för utvidgning utaf sagda publikation, äfvensom att densammas anförtröende åt en kollegial kommission skulle komma att oskäligt fördröja dess utgifvande. Därefter redogörande för formerna för tabellkommissionens verksamhet, sammanfatta ämbetsverken sitt omdöme om den i motionen föreslagna anordningen af kommissionen och dess uppgifter därhän, att en ytterligare ökning af dess befogenhet icke vore enligt deras åsikt vare sig nödig eller lämplig.

Slutligen beröras de af motionären framhållna önskemålen beträffande dels de af kungl. generaltullstyrelsen utgifna månadsrapporterna, dels ökad skyndsamhet vid publikationen af vår statistik, och anföras ämbetsverken i först nämnda afseende, att från och med år 1901 en förbättring härutinnan skett, i det att numer värdet af införseln till 72,3 % och af utförseln till 92,4 % där redovisas mot tidigare respektive 52,8 och 82,1 %, samt vidare, att de stora brister, som vidlåda vår handelsstatistik i fråga om varornas destinations- och afgångsorter samt verkliga värden, kunna afhjälpas endast genom stadgandet om ökad deklarationsskyldighet, såsom af framlidne presidenten C. Fr. Wærn och f. d. öfverdirektör E. Sidenbladh uti ett betänkande föreslagits. I afseende åter på önskvärdheten af större skyndsamhet vid publikationen erinras endast, att sådan oftast står i mycket nära samband med beviljandet af ökade anslag, hvartill ämbetsverken föga den slutliga anmärkningen, att detsamma gäller äfven beträffande många andra önskade förbättringar, »och när någon vid jämförelse med ett annat lands statistik finner den svenska i visst afseende underlägsen, är nog i många fall,

om man närmare undersöker förhållandet, orsaken den, att det ifrågavarande landet på denna statistik nedlagt större kostnader».

Statistiken har blifvit uti det moderna samhället allt mer oumbärlig. Ifrån att under 1700-talet mestadels vara blott en knapphändig förteckning öfver statens egna tillgångar, hvars data sorgfälligt doldes såsom statshemligheter, har den officiella statistiken under det gångna seklet utvecklats till ett allmänt socialt bokhålleri och en källa för upplysningar, som numer hvarken enskilde eller regeringarne kunna undvara. Denna storartade utveckling skylles å ena sidan det praktiska livvets ständigt växande behof af kunskap om allehanda ting, å andra sidan vetenskapens arbete för denna kunskaps framställande och fullkomnande. Den officiella statistikens framsteg och utveckling försiggå därför på tre olika sätt, nämligen dels genom öppnande af nya fält för densamma, dels genom fullkomnande af metoderna för uppgifternas insamlande och bearbetande, så att de meddelade siffrorna blifva allt mer exakta, slutligen äfven därigenom, att det inre sammanhanget mellan de behandlade företeelserna allt klarare framträder och därmed vår kunskap om samhället i dess helhet ökas. I den mån den officiella statistiken hunnit långt på hvar och en af dessa vägar, men isynnerhet på de två första, har den nått en hög utveckling. Ganska stora olikheter mellan de olika ländernas officiella statistik förefinnas, såsom naturligt är, härutinnan. Uti några länder har behofvet af statistik på det eller det området ej gifvit sig till känna eller ehuru kännbart ej blifvit tillgodosedt, uti andra ha metoderna för insamlandet och bearbetningen blifvit efter. I båda dessa afseenden befinner sig den svenska officiella statistiken visserligen icke bland de yttersta, men långt ifrån heller bland de främsta. Sverige har likväl en gång intagit första platsen i afseende på statistiken, men därefter öfverflyglats af andra länder. Orsaken härtill kan nog, såsom ämbetsverken yttra, i viss mån tillskrifvas de ringa kostnader, som hos oss nedläggas på statistik. Sanningen är ock, att uti intet med Sverige jämförligt land utgifterna för den officiella statistiken äro så obetydliga, detta tack vare det egendomliga, nästan kostnadslösa sättet för folkräkningarnes utförande. Men så sannt detta är, så vore det dock oriktigt att skjuta hela skulden för det onekligen mindre tillfredsställande skick, hvaruti flera grenar af vår officiella

statistik befinna sig, uteslutande på de därtill anvisade medlens otillräcklighet. I ej ringa grad beror detta äfven på organisationen af densamma. Utskottet vill, för att bestyrka detta, i korthet redogöra för denna organisation och de därmed förbundna bristerna, sådana bådadera utvecklade sig efter 1858 och under afvikelse från de då uttalade otvifvelaktigt riktiga principerna för organisationen af landets statistik.

Till de grenar af statistik, som funnos år 1858: befolknings- och rättsstatistik samt statistik öfver handel, sjöfart, industri och bergsbruk, medicinalstatistik samt femårsberättelserna, hafva efter hand kommit följande nya sådana beträffande:

Telegrafväsendet.

Statens järnvägstrafik.

Postverket.

Jordbruk och boskapsskötsel:

I. Hushållningssällskapens berättelser.

II. Konungens Befallningshafvandes årsväxtberättelser.

Landtmäteriet.

Undervisningsväsendet.

Statens domäner.

Valstatistik.

Allmänna arbeten.

Lots- och fyrinrättningen m. m.

Kommunernas fattigvård och finanser.

Brännvins tillverkning m. m. samt hvitbetssockertillverkningen.

Aflönings- och pensionsstatistik.

Sparbanker och folkbanker samt

Postsparbanken.

Det är en till det yttre betydande utveckling, som sålunda ägt rum; men den inre svarar ej däremot och det på två olika sätt.

Utaf dessa nya grenar af statistik hafva tillförts *statistiska centralbyrån* endast följande: jordbruk och boskapsskötsel, valstatistik, kommunernas fattigvård och finanser, aflönings- och pensionsstatistik samt sparbanker och folkbanker. Alla öfriga bearbetas af sina respektive ämbetsverk. Följden häraf är, att i närvarande stund Sveriges officiella statistik är fördelad på femton olika ämbetsverk, samt att utaf de 26 publikationer, som ingå uti den förut nämnda serien, blott 8 helt eller delvis bearbetas och utgifvas af statistiska centralbyrån, det egentliga åt statistik ägnade verket.

Lägges härtill, att utom de nämnda flera andra publikationer förekomma, såsom rörande in- och utförsel per månad, allmänna bevillingen, bankerna m. m., hvilka utgå från hvar sina olika ämbetsverk, så kan i sanning sägas, att den svenska statistiken företer en bild, rakt motsatt den som föresväfvade lagstiftarne år 1854, eller i stället för koncentration och enhetlig ledning den största förspridning och isolering.

I nära samband med denna utveckling har följt en annan ännu betänkligare, som visserligen icke heller var afsedd, nämligen att landets statistik allt mer anförtrotts åt *icke-fackmän*. Inom alla dessa ämbetsverk, som icke hafva statistik till sin egentliga uppgift, blir sysslandet med den, från verkets sida sedt, helt naturligt en underordnad sak. Den öfverlämnas i regeln åt någon yngre tjänsteman utan anspråk på, att denne skall hafva inhämtat vid universitetet eller annorledes någon kännedom om statistik. Och denne tjänsteman i sin ordning betraktar lika naturligt arbetet med statistiken blott såsom en genomgångssyssla under afvaktan på befordran till annan plats inom verket.

Tydligt är emellertid, att nu anförda förhållanden så i ena som andra afseendet icke kunna vara till fromma för landets statistik och dess uppgift att fylla de växande behof, som det praktiska lifvet för sin egen utveckling ställer på densamma. Ty huru skiljaktiga de olika grenarne af statistik kunna förefalla, så höra de dock alla ihop. Liksom folket själf är ett och samma uti alla de skiftande yttringarne af lif och verksamhet, så hänga äfven de beskrifningar öfver dessa yttringar, som statistiken gifver, på det innerligaste samman. Blott det enda faktum, att samtliga statistiska data sväfva i luften utan relationen till folket såsom en general-nämndare till dem alla, torde vara tillräckligt för att bevisa detta sammanhang. För att rätt fatta en statistisk företeelse måste man alltså städse hålla detta sammanhang och därpå beroende växelverkan med alla andra klart för ögonen — något som underlättas, om statistikens flesta grenar äro samlade i en hand, eller de åtminstone öfvervakas af en central myndighet, men som svårligen kan uppnås med den långt drifna decentralisation af dess olika delar, som för närvarande är hos oss rådande.

Att vidare statistikens omhänderhafvande i så många fall utaf icke fackmän skall lända densamma till stort förfång, är själfklart. Ty hvarken kan därvid den nyss berörda organiska uppfatt-

ningen af statistiken, hvilken städse förutsätter allmän statistisk bildning, komma till sin rätt; icke heller kan man påräkna af den, som saknar vetenskapliga insikter på detta område, den kritik i fråga om såväl materialet själfvt som metoderna för dess insamlande, hvarpå statistikens tillförlitlighet och därmed hela värde beror. Ty en statistik, som missvisar eller i sådant fall ej vet, att den är osäker, är sämre än ingen statistik. Och det förra är alltid att befara, där icke en fackmässig insikt om de statistiska metoderna och vana vid vetenskaplig kritik leder arbetet. Icke heller äro att förvänta från den, som endast liksom i förbigående sysslar med statistik, de uppslag till nya synpunkter och initiativ, utan hvilka statistiken i nutiden blir efter det lefvande lifvet och dess ständigt växande behof af såväl fullständigare som tillförlitligare kännedom om sig själf. Slutligen kan man blott af fackmannen fordra den så viktiga kännedomen om och intresset för statistikens utveckling i främmande länder. Det är för den skull ett stort misstag att tro, att hvilken ämbetsman som helst, som utan föregående utbildning får ett statistiskt arbete sig förelagdt, såsom nu sker inom flera af de verk, som bearbeta Sveriges officiella statistik, kan på ett efter nutida fordringar tillfredsställande sätt fullgöra detsamma. En så utförd statistik blir, trots all den flit och samvetsgrannhet, som vanligen därå nedlägges, intet annat än ett mer och mindre magert utdrag af det inom verket förda bokhålleriet eller en enkel sammanställning efter ett en gång gifvet och vanligen snart föråldradt formulär, med ett ord en visserligen på sitt vis korrekt, men isolerad statistik utan kritik och utan initiativ.

Och denna brist beträffande flertalet särskilda grenar af den svenska statistiken långt ifrån att afhjälpas eller mildras utaf den centrala organisationen, den *statistiska tabellkommissionen*, snarare stödes däraf. Ty denna kommission är med undantag för ordföranden samt ett ringa fåtal andra ledamöter sammansatt af icke-fackmän, som trots den insikt de äga hvar på sitt område omöjligt kunna hysa vare sig det intresse eller den speciella kunskap om tal och mått, som här erfordras. Framför allt är en samverkan till statistikens utveckling i afseende på såväl omfattning som tillförlitlighet härigenom så godt som utesluten, i det att den ene oftast ingen kännedom äger om den andres arbetsområde, och flertalet saknar den speciella insikt uti statistikens metoder samt den vana vid statistisk kritik, som här äro af nöden. Äfven oafsedt

den omständigheten sålunda, att inga medel stå till kommissionens förfogande såsom ersättning för arbete i dess tjänst, kan man inse, att densamma är föga skickad att vara det enande bandet samt ett verkligt råd och en beredning för de spridda grenarne af landets statistik. Allt sedan sin tillkomst år 1886 har den icke heller framkommit med några reformförslag af betydelse eller, såsom det heter uti instruktionen för densamma, verkat för införande af de förbättringar i Sveriges officiella statistik, som betingas af odlingens framsteg och samfundslifvets utveckling.

Bristerna uti den nuvarande organisationen af Sveriges statistik äro, såsom häraf synes och äfven motionären framhållit, mycket stora. En naturlig följd däraf är äfven, att denna statistik, ehuru på enskilda punkter högst förträfflig, på andra lämnar ganska mycket öfrigt att önska såväl i afseende på det, som den innehåller, som beträffande det, som den icke innehåller. Det torde vara öfverflödigt att här ingå på en utläggning af det förra omdömet — icke-fackmän lika väl som fackmän känna dess riktighet. Och beträffande det senare vill utskottet endast erinra om, att vi ännu sakna en ordnad skatte- och finansstatistik liksom en statistik öfver de enskildes skogar, vidare en lönestatistik och mera sådant, som längesedan varit af behovet påkalladt och som nu mer icke kan undvaras. Om sålunda intet tvifvel kan råda därom, att stora brister förefinnas uti den svenska statistiken, liksom att dessa brister väsentligen äro att tillskrifva en olämplig organisation, så återstår frågan, huru den senare och därmed ock de förra böra på bästa vis afhjälpas. Ett sätt, det radikalaste, vore att sammanföra alla utom vissa af motionären uppräknade grenar af den officiella statistiken till ett och samma ämbetsverk, den statistiska centralbyrån, på så sätt återupptagande tankarne från 1854. Det är tydligen denna utväg, som mest tilltalar motionären och som otvifvelaktigt ock vore den rationellaste. Men utom denna, för närvarande i mångas ögon kanske väl omstörtande reform gifves det en annan, jämförelsevis obetydlig men därför ej overksam, den nämligen som, med bibehållande af den nuvarande yttre fördelningen af landets statistik, blott söker åstadkomma en större samverkan mellan dess olika grenar samt en mera fackmässig ledning af desamma. Det är denna utväg, som motionären i andra hand anbefaller, då han förordar en omorganisation af den statistiska tabellkommissionen i syfte att gifva den en fåtaligare men mera fackmässig samman-

sättning, hvad de ordinarie ledamöterna beträffar, och i sammanhang därmed vill utvidga dess verksamhetsområde genom att åt den anförtro utgifvandet af en statistisk årsbok, motsvarande »Sveriges officiella statistik i sammandrag» och väl äfven »Statistiska öfversiktstabeller för olika länder», som nu ingå såsom häfte 3 uti Statistisk Tidskrift. Genom detta förslag afhjälpes visserligen icke direkt den ofvan antydda stora olägenheten, att icke-fackmän inom så många grenar fortfarande komma att handhafva den officiella statistiken; men denna olägenhet kan dock väsentligen minskas, om den statistiska tabellkommissionen mera än hittills sättes i stånd att följa hvarje gren af statistik samt utöfva den kritiska granskning af metoder och bearbetning, som de underordnade organen icke själfva förmå utföra. Att härvid utgifvandet af den statistiska årsboken, »Sveriges officiella statistik i sammandrag», skulle tjäna som en ständig sporre att åter och återigen granska och söka förbättra redan förefintliga grenar af statistik liksom att upptaga nya sådana, synes otvifvelaktigt. Äfven öfriga af motionären framställda önskemål, beträffande såväl månadsrapporterna som större skyndsamhet vid publicerandet af vissa berättelser, torde genom den föreslagna mera fackmässiga organisationen af statistiska tabellkommissionen kunna tillgodoses, så långt möjligt är. Ty hvad beträffar skyndsamheten vid publicerandet, så beror denna, såsom äfven ämbetsverken med rätta anmärkt, mest på storleken af de medel, som stå till förfogande.

Genom de sist föreslagna anordningarna skulle sålunda enligt utskottets förmenande högst väsentliga förbättringar uti landets officiella statistik kunna åstadkommas med minsta möjliga förändringar och jämväl med minsta möjliga kostnad. Visserligen förordas ämbetsverken icke en så beskaffad reform, utan synas anse, att förefintliga brister uti landets statistik kunna afhjälpas endast genom ökade anslag. Utskottet kan dock icke, så mycket det än erkänner betydelsen i allmänhet af större anslag för vinnande af bättre statistik, frånträda sin uppfattning, att i förevarande fall mycket skulle vinnas endast genom en mera rationell organisation af alla förefintliga krafter och medel. Ty, såsom ofvan påvisats och äfven ämbetsverken erkänna, är själfva organisationen af den svenska statistiken behäftad med vissa brister, som måste menligt inverka på arbetets resultat. Aflägsnas eller förminskas de förra genom en reform af det slag, som här förordats, så bör äfven det senare

därpå vinna. Äfven de anmärkningar, som ämbetsverken rikta mot motionärens förslag att åt kommissionen öfverlämna utgifvandet af en statistisk årsbok, liksom att åt denna gifva större omfattning, än hvad »Sveriges officiella statistik i sammandrag» nu äger, synes utskottet icke väl grundade. Ty ehuru utgifvandet af nämnda årsbok anförtros åt kommissionen, behöfver därför icke dess utarbetande ske kollegialt med däraf följande stor tidsutdräkt, såsom ämbetsverken synas förmena, utan kan och bör redaktionen af densamma öfverlåtas åt en eller två af kommissionens ordinarie medlemmar, sedan kommissionen samfällt fastställt hvad däruti bör förekomma. Icke heller anser utskottet, att den utgång, som begäran om förhöjdt anslag till »Sveriges officiella statistik i sammandrag» fick år 1899, bör afskräcka från att ånyo vända sig till Kungl. Maj:t och Riksdagen med en liknande anhållan. Man bör blott därvid tillse, att samtidigt uppgift meddelas om de nya tabeller och öfver hufvud om den förändrade uppställning, som afses. Utskottet är förvissadt om, att, när Riksdagen på så sätt får se och blir öfvertygad om nyttan och behöfligheten af en utvidgning af ifrågavarande årsbok, den icke heller skall vägra de därför nödiga medlen.

Hvad slutligen beträffar sammansättningen utaf den nya tabellkommissionen samt de med reformen förenade kostnaderna, så anser sig utskottet icke kunna ingå uti detaljer. Utskottet vill blott i förstnämnda afseende framhålla, att det synes lämpligt, att chefen för statistiska centralbyrån blir såsom hittills ordförande för kommissionen, och vidare att däruti ingå såsom ordinarie ledamöter dels tvenne tjänstemän med fackinsikter, en från statistiska centralbyrån och en från kommerskollegium, vidare en, två eller flere fackmän från universiteten eller där eljest sådana finnas att tillgå. Till dessa ordinarie ledamöter, som böra arbeta dels vid gemensamma sammanträden, dels efter viss fördelning af arbetet hvar för sig, komma sedan extra ordinarie sådana, en från hvar och ett af de verk utom de nämnda, som utgifva officiell statistik, hvilka ledamöter likväl kallas att deltaga i arbetet, endast när ifrågavarande statistik är föremål för behandling. Slutligen böra äfven målsmän för näringarna inkallas till rådplägning rörande de grenar af statistik, som afse näringslivet, arbetareförhållanden och mera dylikt. Hvad åter angår kostnaderna för en så beskaffad anordning af tabellkommissionen och dess arbete, vill utskottet såsom sin uppfattning uttala, att fasta arvoden böra tilldelas endast

dem, som i kommissionens tjänst utföra ständigt arbete, såsom ordföranden och den eller de, som utarbete årsboken, men att i öfrigt arfvode bör betalas blott i mån af verkställdt arbete samt för hvarje bevistadt sammanträde. Likväl vill utskottet uttryckligen framhålla, att utskottet med dessa antydningar rörande den nya tabellkommissionens organisation samt kostnaderna för densamma för ingen del vill gå en härför nödvändig utredning i förväg, utan har utskottet därmed endast velat visa, att inga svårigheter af organisatorisk art stå i vägen för, ej heller stora kostnader betingas af den, såsom utskottet anser, nyttiga reform, som här afses.

På nu anförda grunder får utskottet alltså hemställa,

att Första Kammaren med anledning af förevarande motion ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det måtte Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, huru inom rikets officiella statistik största möjliga enhet och planmässighet i arbetet äfvensom ökad skyndsamhet vid publikationen må kunna åstadkommas, och att därvid särskildt måtte tillses, huruvida ej åt statistiska tabellkommissionen kunde gifvas en mera fackmässig sammansättning samt för Riksdagen framlägga denna utredning jämte de förslag, hvartill desamma må föranleda.

Stockholm den 21 april 1903.

På utskottets vägnar:

GUST. TAMM.
